

УДК 334.716:330.341.1

А.І. Мокий, д.е.н.,
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій,
м. Запоріжжя

О.І. Дацко, к.е.н.,
Національний інститут стратегічних досліджень,
м. Київ

**РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
У КОНТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ**

Анотація

У статті визначене поняття «соціальне підприємництво», здійснено його класифікацію за ступенем інтеграції соціальної та комерційної активності, зокрема як соціальної відповідальності бізнесу, соціально орієнтованого підприємництва та безпосередньо соціального підприємництва. Охарактеризовано організаційні форми соціального бізнесу, визначено, що в Україні соціальними підприємствами можуть бути лише суб'єкти господарювання, тоді як за кордоном здійснювати підприємницьку діяльність для досягнення соціальної мети можуть і неурядові організації. Проаналізовано досвід та програми розвитку соціального підприємництва у сільських поселеннях розвинених країн, описано диверсифіковану стратегію фінансування розвитку соціального бізнесу. Обґрунтовано пріоритетні напрями та оптимальні форми розвитку соціального підприємництва для підвищення економічної безпеки депресивних територій України. Описано основні переваги, які дозволяють забезпечити соціальне підприємництво для сільських територій.

Ключові слова: соціальне підприємництво, депресивні території, економічна безпека, джерело розвитку, механізм реінвестування.

А.И. Мокий, д.э.н.,
Запорожский институт экономики и информационных технологий,
г. Запорожье,

О.И. Дацко, к.э.н.,
Национальный институт стратегических исследований, г. Киев

**РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА
В КОНТЕКСТЕ УКРЕПЛЕНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДЕПРЕССИВНЫХ ТЕРРИТОРИЙ**

Аннотация

В статье определено понятие «социальное предпринимательство», осуществлена его классификация по степени интеграции социальной и коммерческой активности, в частности как социальной ответственности бизнеса, социально ориентированного предпринимательства и непосредственно социального предпринимательства. Охарактеризованы организационные формы социального бизнеса, определено, что в Украине социальными предприятиями могут быть только субъекты хозяйствования, тогда как за рубежом осуществляют предпринимательскую деятельность для достижения социальных целей могут и неправительственные организации. Проанализированы опыт и программы развития социального предпринимательства в сельских поселениях развитых стран, описано диверсифицированную стратегию финансирования развития социального бизнеса. Обоснованы приоритетные направления и оптимальные формы развития социального предпринимательства для повышения экономической безопасности депрессивных территорий Украины. Описаны основные преимущества, которые позволяют обеспечить социальное предпринимательство для сельских территорий.

Ключевые слова: социальное предпринимательство, депрессивные территории, экономическая безопасность, источник развития, механизм реинвестирования.

Anatoliy I. Mokiy, Doctor of Economics
Zaporizhzhya Institute of Economics and Information Technologies,
Zaporizhzhya

Olesya I. Datsko, Candidate of Economics,
National Institute for Strategic Studies, Kyiv

**THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP
IN THE CONTEXT OF ECONOMIC SECURITY EFFECTIVENESS
OF DISTRESSED TERRITORIES IMPROVING**

Annotation

The definition of "social entrepreneurship", its classification according to the degree of social and commercial activities are given, in particular as corporate social responsibility, socially oriented entrepreneurship and directly social enterprise. The organizational forms of social business are analyzed, it is determined that in Ukraine social enterprises may exist only as entities while to conduct business activity abroad for achieving social goals one can also be a NGO. The international experience and programs of social entrepreneurship development in rural areas of developed countries are described, a diversified funding strategy of social business is shown. The priorities and optimal forms of social entrepreneurship development for increasing the economic security of distressed regions of Ukraine are proposed. The basic benefits of social entrepreneurship implementation in rural areas are shown.

Keywords: social entrepreneurship, distressed regions, economic security, source of the development mechanism of reinvestment.

Постановка проблеми. Для сучасного етапу розвитку характерним є загострення депресивності, а відповідно соціальних проблем сільських територій. Існуючий механізм розв'язання соціальних проблем сільських поселень є вкрай неефективним, що зумовлює зниження рівня їх соціально-економічної безпеки. Саме тому актуальним є пошук нових форм та методів стимулювання підприємництва у сільських регіонах, які дозволяли б вирішити окреслені проблеми, мінімізуючи витрати на структурні перетворення і подолати їх депресивність. Одним з дієвих шляхів розв'язання цієї проблеми в розвинених країнах є розвиток соціального підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На необхідності розвитку соціального підприємництва для підвищення рівня економічної безпеки сільських поселень наголошують українські науковці А. Арапетян, А. Ніколс, І. Печер, О. Поважний, О. Пономаренко, Е. Хекл та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У розвинених економіках соціальне підприємництво впроваджується для розвитку регіонів, галузей, розв'язання соціальних, екологічних, культурних проблем, капіталізації ресурсного потенціалу, формування нових джерел життєдіяльності сільських поселень уже багато років. Узагальнюючи результати досліджень зарубіжних вчених [1; 2], констатуємо, що соціальне підприємництво доцільно актуалізувати, коли: 1) соціальна проблема не вирішується впродовж тривалого часу через обмежений доступ певної цільової групи до фінансових і політичних ресурсів для її розв'язання; 2) необхідним є розроблення та впровадження інноваційного підходу до

розв'язання проблеми, які не можна забезпечити діючими організаційно-економічними механізмами; 3) невирішення соціальної проблеми несе загрозу безпеці суспільства; 4) підприємницька діяльність підвищує рівень соціально-економічної безпеки не лише окремих груп населення, а й суспільства загалом, сприяє його сталому розвитку.

Загострення депресивності сільських територій, невирішеність великої кількості проблем розвитку поселень (бідність, деградація соціальної та гуманітарної інфраструктури, неспроможність самофінансування життєдіяльності територіальних громад тощо) обумовлює необхідність пошуку нових підходів щодо їх розв'язання, одним із яких може стати розвиток соціального підприємництва.

Тому **метою** статті є обґрунтування необхідності розвитку соціального підприємництва для підвищення рівня соціально-економічної безпеки сільських територій. *Завдання статті:* дефініювати поняття «соціальне підприємництво»; проаналізувати існуючі організаційні форми соціального бізнесу; узагальнити досвід, обґрунтувати пріоритетні напрями та оптимальні форми розвитку соціального підприємництва в сільських поселеннях для підвищення економічної безпеки регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для сільських територій України необхідність стимулювання соціального підприємництва зумовлена загрозливими тенденціями, пов'язаними з: відсутністю «джерел» розвитку, згортанням господарської діяльності у сільських поселеннях; загостренням проблем зайнятості населення, посиленням соціальної напруги, збільшенням обсягів соціальних платежів з держбюджету для підтримки життєдіяльності села; фізичною і моральною зношеністю та недостатнім розвитком інфраструктури, доступом населення до соціального обслуговування тощо.

На сучасному етапі більшість сільських громад є фінансово неспроможними (близько 90% місцевих бюджетів є дотаційними, причому більшість з них – дотаційні на понад 70%), що обумовлює практично повну їх залежність від бюджетного фінансування. Недостатня активність або й повне згортання підприємництва у сільських територіях є основним чинником їх депресивності, і обумовлене переважно інституційними перешкодами (значною кількістю перевірок, надмірним тиском контролюючих органів, складністю здійснення та високим рівнем податкових платежів).

Дестимулюючим чинником розвитку підприємництва у сільських поселеннях є також низький рівень соціального забезпечення трудового потенціалу. Це підтверджується такими даними: у 2011 р. – 22,6 %, а у 2012 – 16,7% усіх домогосподарств України за результатами самооцінки доступності медичного обслуговування не змогли отримати медичну допомогу, придбати ліки та медичну техніку переважно через високий рівень

цін, причому у 2012 р. у сільській місцевості не змогли отримати відповідні ліки через відсутність їх у аптеках 5,8 % населення, а отримати медичні послуги через відсутність фахівця відповідного профілю – 17,3% населення [3].

Існуюча система перерозподілу фінансових ресурсів для розв'язання соціальних проблем села є недостатньо прозорою, характеризується істотними транзакційними витратами та низьким рівнем ефективності соціальних програм. Так, державні допомоги у 2011 р. практично не вплинули на зниження рівня бідності і подолання соціальних проблем сільських регіонів [4].

У розвинених країнах для подолання деградації сільських територій ефективних механізмів визнане соціальне підприємництво, головними напрямками та інструментами активізації якого у сільських депресивних районах країн ЄС є: програми ревіталізації депресивних територій з детермінуванням ресурсів їх розвитку; навчання, інформаційна підтримка та стимулювання кооперативного руху; використання ресурсів державної підтримки не лише на покриття соціальних видатків і дотацій депресивних територій, а й на стимулювання господарської активності, децентралізацію держуправління і податкової системи, що заохочує регіони розвиватися самостійно.

Для розгляду стратегій і механізмів активізації впровадження механізму соціального підприємництва зупинимося на дефініції цього поняття.

А. Арапетян та О. Архипчук визначають такі головні характеристики соціального підприємництва: чітка і зрозуміла соціально орієнтована місія, яка передбачає розв'язання певних суспільних проблем; інноваційний підхід до їх вирішення; застосування бізнес-методів управління (організації, планування, контролю), підприємницького хисту з метою отримання прибутку; визнання того, що прибуток – не кінцева мета, а засіб досягнення позитивних соціальних перетворень; колективна форма власності, яка охоплює учасників соціального підприємства, його працівників, цільові групи, волонтерів тощо [5].

Для розвитку соціального підприємництва у розвинених економіках сформувався широкий інституційний базис. Закони про соціальний бізнес діють у США, країнах Європи уже понад 20 років. У більшості країн ЄС соціальним підприємствам не надається окремого юридичного статусу, і вони можуть створюватися у передбачених законодавством організаційно-правових формах, а також і входити до об'єднань підприємств. Важливим юридичним аспектом розвитку соціального підприємництва у Європі є те, що соціальним підприємствами можуть бути неурядові організації (крім церков та релігійних організацій), які мають право здійснювати господарську

діяльність, результати якої скеровуються на досягнення соціальної мети, визначеної місією організації. Найпоширенішими формами соціального підприємництва у сільських регіонах ЄС є асоціації, кооперативи та фонди [6].

Як зазначають фахівці Британської ради, соціальне підприємство – це бізнес, спрямований переважно на соціальні цілі, з прибутками, що переважно скеровуються на саморозвиток, громадські справи чи розв’язання соціальних проблем [7]. У теоретико-прикладному аспекті необхідно розрізнити поняття «соціальне підприємництво» та «соціальна відповідальність бізнесу» за ступенем інтеграції соціальної і бізнес-активності (рис. 1).

Критерії соціального підприємництва

*Рис. 1. Диференціація соціального підприємництва за ступенем інтеграції соціальної та бізнес-активності**

*Модифіковано за: [8]

Бізнес, який соціальну функцію реалізує лише на рівні соціальної відповідальності (рис. 1в), – це компанії, для яких комерційне підприємництво є основною місією, а соціальні проекти вони підтримують в межах спонсорської або іншої форми співробітництва. Тому такі підприємства слід класифікувати як «соціально відповідальні».

Для «соціально орієнтованих» компаній (рис. 1б) бізнес частково інтегрований зі соціальною активністю, а соціальна місія охоплює, поряд з

комерційною метою, спрямованість на досягнення певних соціальних цілей (працевлаштування частково непрацевдатних осіб, у т.ч. з метою зниження рівня оподаткування; розв'язання соціальних проблем території завдяки створенню підприємств для зниження рівня безробіття, ефективного використання стратегічних ресурсів регіонів тощо). Для сільських територій соціально орієнтованим підприємництвом можуть бути навіть ті види бізнесу, які вважаються комерційним підприємництвом у мегаполісах (підприємницька діяльність фізичних осіб, які завдяки самозайнятості сприяють розв'язанню проблем безробіття, кооперативи, кредитні спілки тощо).

Метою таких програм соціально орієнтованого підприємництва у сільських та периферійних регіонах країн ЄС є, насамперед, розширення можливостей локальних громад забезпечувати життєдіяльність населених пунктів. Зокрема, у провінціях Тіроль і Штирія Австрійської Федеративної Республіки ефективно розвивається молокопереробна кооперація, в межах якої жителі сільських поселень як члени сільськогосподарських кооперативів отримують можливість здавати сільськогосподарську продукцію у заготівельні відділення об'єднання. Кооперативні спілки, за державної підтримки, будують заводи переробки молочної, м'ясної, сільськогосподарської продукції. В межах кооперативів паралельно стимулюється розвиток агротуризму. Кооперативна спілка забезпечує інформаційно-методичне забезпечення розвитку та просування туристичного бізнесу на ринку. Завдяки політиці державної підтримки цільових програм у країнах ЄС забезпечується самофінансування більшості сільських поселень.

Найбільш соціально активними є підприємства, яким надається статус «соціальне підприємство». До них відносяться компанії або організації, для яких досягнення соціального ефекту є основною місією, а отримання прибутку – лише засобом досягнення цієї мети. За останні роки такі компанії та організації створюються переважно у сегменті малого бізнесу. Місією таких підприємств є соціальна адаптація найменш захищених верств населення, збереження та актуалізація культурних надбань, освітні послуги тощо.

Для прикладу, у країнах ЄС у сільських поселеннях реалізована низка соціальних програм і проектів щодо створення централізованих шкіл-інтернатів для старшокласників, коли діти з околиць постійно проживають у центральному для кількох сіл навчальному закладі, мають постійний педагогічний супровід, належне матеріально-технічне та методичне забезпечення навчального процесу, оволодівають новітніми технологіями навчання. До реалізації пробних проектів залучаються спонсорські кошти, фінанси грантових і дотаційних програм, оптимізуються видатки на освіту у периферійних територіях.

Істотною відмінністю між соціальним підприємництвом у розвинених країнах є можливість займатися соціальним бізнесом неурядовим організаціям (громадським об'єднанням, фондам тощо). Статус неприбуткової організації не позбавляє права здійснення окремих видів господарської діяльності і отримання доходу, який скеровується для досягнення соціальної мети діяльності організації, активно сприяючи розв'язанню соціальних, культурних, екологічних проблем, залучаючи при цьому громадський сектор.

Як зазначають О. Поважний та О. Пономаренко, українські недержавні організації переважно не ставлять завдання виконувати економічні функції в соціальній сфері і лише 10% загальної кількості таких об'єднань отримують доходи від комерційної діяльності, що складає в середньому близько 4% бюджетів організацій [9]. Зазначимо, що отримання доходу неприбутковими організаціями у багатьох країнах передбачене законодавством (від продажу товарів, виготовлених окремими суспільно малоактивними або незахищеними верствами населення, сувенірів, вхідних квитків приватними музеями, галереями; надання інформаційних, юридичних послуг тощо). Особливістю соціального підприємництва є можливість реінвестувати кошти, а також податки та платежі безпосередньо на розв'язання різних соціальних проблем.

Сьогодні розвиток соціального підприємництва через підтримку розвитку малого бізнесу сільських поселень є чи не єдиним можливим пріоритетом їх ревіталізації. Можемо констатувати, що інвестиції у соціальні, екологічні, культурні та інші проекти як результат функціонування соціальних підприємств є ефективнішими для реалізації антидепресивної політики, ніж реалізація відповідних соціальних державних та регіональних програм (рис. 2).

Рис. 2. Концептуальна схема скерування фіскальних зборів для реалізації соціально-економічних програм розвитку депресивних територій*

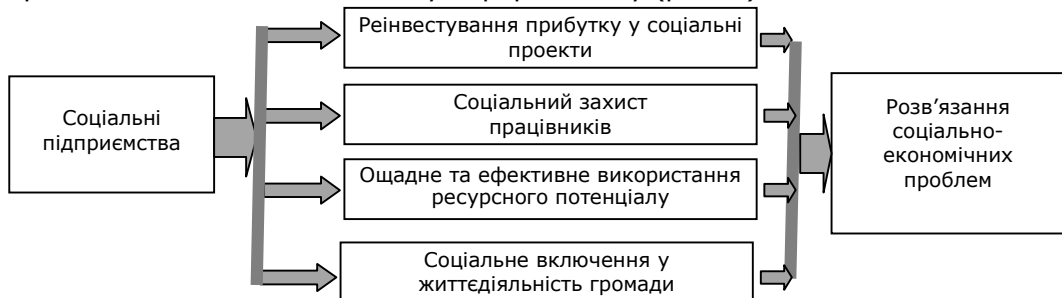
*Складено авторами

Як зображено на рис. 2 та підтверджено аналізом, існуюча система має, фактично, нульову ефективність, а основні кошти скеровуються не стільки на

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО

реалізацію соціальних програм, скільки на покриття трансакційних видатків, пов'язаних із її функціонуванням. Неефективність її також посилюється через інституційні пастки: недосконалість законодавства, корупцію, відсутність єдиного механізму розподілу коштів та пріоритетів реалізації програм соціально-економічного розвитку, фінансування територіальних громад, недосконалість та неефективність системи громадського моніторингу використання бюджетних коштів.

Розвиток соціального підприємництва, як свідчить зарубіжний досвід, є значно ефективнішим для подолання проявів депресивності, оскільки дозволяє безпосередньо скеровувати ресурси для розв'язання соціальних проблем без задіяння механізму перерозподілу (рис. 3).

*Рис. 3. Механізм участі соціальних підприємств у реалізації соціальних програм**

*Складено авторами

Запровадження форми соціального підприємництва дозволяє безпосередньо скеровувати доходи організацій та підприємств на розв'язання проблем депресивних територій. Соціальне підприємництво є особливо ефективною і дієвою формою розвитку у сільських регіонах, яка активно впроваджується країнами ЄС. Зокрема, можемо відзначити діяльність Європейської мережі розвитку сільських територій – ENRD (European Network for Rural Development), яка активно підтримує проекти соціального підприємництва, у звіті якої в 2012 р. соціальний бізнес визначений одним з ефективних механізмів розвитку периферійних регіонів [10]. Крім загальноєвропейських ініціатив, кожна з країн ЄС прийняла окрему програму розвитку бізнесу у сільських регіонах, в яких також відображені пріоритети розвитку соціальних підприємств. Так, лише в Польщі функціонують 4 проекти з підтримки соціально орієнтованих та соціальних підприємств: Агенція реструктуризації і модернізації сільського господарства (Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture (ARMA)), Фонд розвитку сільського господарства Польщі (Foundation for the Development of Polish Agriculture), Фонд розвитку сільських територій (Rural Development Foundation), Європейський фонд розвитку сіл Польщі (European Fund for the

Development of Polish Villages). У Канаді в 2010-2011 рр. реалізовано масштабний проект розвитку сільського соціального підприємництва (2010-2011 Rural Social Enterprise Project). Метою таких програм, в основному, є надання на пільгових умовах коштів (кредитів або грантів) для започаткування малого бізнесу соціального спрямування, його інформаційно-методичне, організаційне супроводження та підтримка. Крім пільгових кредитів і грантів, у межах цільових програм розвитку соціального підприємництва особливо важливою та дієвою є інформаційна та методична підтримка.

За останні 10 років завдяки програмам ЄС активізувалася підтримка та стимулюється розвиток соціального бізнесу у пострадянських країнах. З 2008 р. активно розвивається внутрішня мережа підтримки соціальних підприємств в Росії, зокрема, завдяки діяльності приватного фонду «Наше будущее», започаткований конкурс кращих соціальних підприємців, переможцям виділяють безвідсоткові позики на термін до 7 років на суму до 10 млн. рос. руб. Сьогодні у Російській Федерації застосовується диверсифікована стратегія фінансування соціального бізнесу: крім зовнішніх джерел, в основному, міжнародних грантів, у соціальні програми вкладають інвестиції представники російського бізнесу. Так, у 2013 р. для реалізації некомерційних соціально орієнтованих організацій заплановано виділити близько 8,3 млрд. рос. рублів (2,2 млрд. гривень). У 2012 р. розмір Гранту Президента Росії на розвиток соціального бізнесу склав близько 1 млрд., у 2013 р. – 2 млрд. 370 млн рос. рублів.

Враховуючи переваги, які здатні забезпечити соціальні підприємства, активізувалася діяльність з розвитку соціального підприємництва в Україні. Зокрема, створено Всеукраїнський ресурсний центр розвитку соціального підприємництва «Соціальні ініціативи», який не тільки забезпечує підтримку проектів соціального підприємництва, а й сприяє обміну досвідом, координації зусиль зацікавлених інститутів, публікує перелік діючих соціальних підприємств, інформацію про їх соціальну активність та досягнуті результати. Проект реалізовується в межах програми «Розвиток соціального підприємництва в Україні», що є спільною ініціативою Британської Ради в Україні, Фонду «Східна Європа», Pricewaterhouse Coopers в Україні, Ерсте Банку та Міжнародного фонду «Відродження».

За підтримки агенцій регіонального розвитку в рамках проекту «Сприяння соціальному підприємництву» в регіонах України створені спеціальні центри, які надають соціальним підприємствам комплексну підтримку в започаткуванні та розвитку їх діяльності, проводять тренінги та навчання соціальних підприємців, які здійснюють просвітницьку роботу. Також виявляють активність щодо підтримки соціальних ініціатив у малому бізнесі в

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО

регіонах банки і грантодавці. Зокрема, Ерсте Банк та Фонд «Східна Європа» пропонують соціальним підприємствам фінансування у формі і кредитів, і гранту. Підприємці, основною метою діяльності яких є розв'язання соціальних проблем, можуть отримати доступніше фінансування на розвиток як комерційної, так і соціальної складової свого бізнесу. Соціальним підприємцям пропонується кредит і грант у розмірі до 200 тис. гривень у співвідношенні 50% на 50% (тобто до 100 тис. грн. - кредитні кошти строком до 5 років і до 100 тис. грн. – грант на період до 1 року).

Серед найуспішніших проектів соціального підприємництва в малих містах України можемо відзначити Спільноту взаємодопомоги «Оселя» (с. Винники, Львівська область), яка спеціалізується на соціальній адаптації бездомних шляхом їх працевлаштування (цех з реставрації меблів, продажу використаних речей і т.д.), Медичний реабілітаційний центр «Здоров'я» і ТОВ «Спектр Плюс» (Новоазовськ, Донецька область), Соціальне підприємство «Злагода» (Краматорськ, Донецька область).

В окремих областях України вже впроваджено низку проектів розвитку соціального підприємництва за сприяння органів регіональної влади. Так, Регіональна програма розвитку малого підприємництва у Львівській області на 2011-2012 рр. передбачала розвиток соціального підприємництва шляхом проведення конкурсів бізнес-ідей та бізнес-планів, навчання, публікації та поширення інформаційних матеріалів. З 2010 р. реалізовується Концепція розвитку соціального підприємництва в межах проекту «Підтримка соціального підприємництва у Львівській області», яка передбачає стимулювання розвитку соціально орієнтованих підприємств шляхом створення фондів або кредитних спілок для надання мікрокредитів на поворотній основі для започаткування власного бізнесу у сільських територіях. Завдяки програмі створено близько 60 підприємств у бджільництві, заготівельній галузі, тваринництві тощо.

На рівні держави окремих регіонів стимулювання соціального бізнесу у депресивних периферійних територіях має стати одним із першочергових завдань, метою якого має бути працевлаштування місцевого населення, а також формування нових джерел надходжень до місцевих бюджетів, розв'язання найгостріших соціальних, екологічних, культурних, економічних проблем. Створення соціальних підприємств повинно здійснюватися за активної підтримки держави та безпосередньої участі територіальних громад. Очевидно, що такі ініціативи потребують змін, найперше, фіскальної політики, а саме її децентралізації, коли основна частина податків скеровуватиметься до місцевих бюджетів, законодавчо закріплюватиметься уникнення перерозподілу коштів. Також вкрай необхідним є забезпечення права неурядових

неприбуткових організацій займатися господарською діяльністю для досягнення статутних соціальних цілей.

Незважаючи на переважно незначні прибутки, низьку рентабельність, соціальне підприємництво дозволяє отримати інші види переваг, підвищуючи рівень соціально-економічної безпеки регіонів, у тому числі за рахунок: зменшення обсягів соціальних виплат по безробіттю, допомоги незахищеним верствам населення; збереження, розвиток та ефективного використання примноження унікальних факторних переваг регіону (природних, культурних, екологічних та інших ресурсів) для підвищення рівня його конкурентоспроможності; протидії негативним міграційним тенденціям, особливо серед молоді через високий рівень безробіття у депресивних районах; розвитку творчого потенціалу територій; забезпечення прямого реінвестування податків та зборів на розв'язання соціально-економічних проблем; створення додаткових джерел розвитку регіону, навіть при низькому рівні рентабельності соціальні підприємства сприяють підвищенню конкурентоспроможності суміжних галузей (наприклад, розвиток музеїв стимулює туристичну індустрію; покращення дизайну середовища, приваблює інвестиції у будівництво приватного житла тощо) .

Висновки. Підсумовуючи, можна зробити такі висновки:

По-перше, соціальне підприємництво є ефективним механізмом розв'язання соціальних проблем розвитку сільських територій, однак в нашій країні залишається недостатньо системним його інституційне та організаційно-економічне забезпечення.

По-друге, досвід розвинених країн підтверджує доцільність та перспективність запровадження соціального підприємництва для вирішення завдань соціального, культурного, економічного, екологічного розвитку депресивних територій. Однак такі ініціативи потребують стимулювання держави та неурядових організацій шляхом фінансової, інформаційної, методичної та кадрової підтримки, а також формуванням інституційного базису.

По-третє, очевидно, що розв'язання проблем розвитку сільських територій, загострення їх депресивності неможливо здійснити без поширення соціальної відповідальності, соціально орієнтованого та соціального підприємництва, що дозволить безпосередньо реінвестувати доходи та прибутки суб'єктів бізнесу та капіталізувати потенціал неурядових організацій, уникаючи трансакційних витрат та інституційних «пасток» при перерозподілі коштів через державний та місцевий бюджети.

Список використаних джерел:

1. Nicholls A. Social Entrepreneurship : New Models of Sustainable Social Change. – Oxford : OUP Oxford, 2006.
2. The Real Problem Solvers Social Entrepreneurs in America / Ed. by Ruth A. Shapiro. – Stanford Business Books, 2012. – 256 p.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО

3. Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2012 році: Статистичний збірник. – Київ: Державна служба статистики України, 2013. – 149 с.
4. Черенько Л. М. Оцінка ефективності адресних програм соціальної допомоги [Електронний ресурс] / Черенько Л. М. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/arhiv/2012_28_11Cherenko.rar.
5. Арапетян А. Чисті прибутки соціального підприємництва / А. Арапетян, О. Архипчук // Практика управління. – 2000. – №7, липень.
6. Dawans V. The Four Lenses Strategic Framework. Toward an Integrated Social Enterprise Methodology [Електронний ресурс]. / Dawans V., Alter K. – 2009. – 22 p – Режим доступу: <http://www.4lenses.org/setypology/classification>.
7. Розвиток соціального підприємництва [Електронний ресурс] // Сайт Британської ради в Україні. – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org.ua/programmes/society/social-enterprise-development>.
8. Study on Practices and Policies in the Social Enterprise Sector in Europe / Final Report / Eva Heckl (Co-ordination), Ingrid Pecher, Satu Aaltonen, Pekka Stenholm // Submitted by: Austrian Institute for SME Research and TSE Entre, Turku School of Economics, Finland. –Vienna, 2007. – 73 p.
9. Поважний О. С. Державне управління розвитком соціального підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Поважний О. С., Пономаренко О. В. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpdduu/du/2010_152/02.pdf.
10. Final Report on the ENRD Rural Entrepreneurship Thematic Initiative: Rural Finance. Compiled by the ENRD Contact Point, 28th March, 2012. – 99 p.

УДК 65.012.8

Л.Р. Руснак,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ШАХРАЙСТВО ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація

У статті розглядаються підходи до визначення безпеки підприємництва загалом та виокремлення шахрайства як однієї із важливих загроз економічній безпеці України. Визначено основні системні наслідки тінізації в економічній сфері, а саме: втрата дієвості важелями грошово-кредитної політики, втрата дієвості фіскальними інструментами, марнотратство дефіцитних бюджетних ресурсів, зниження потенціалу соціальної політики, занепад соціальної сфери, поширення тіньової зайнятості, зростання диференціації доходів населення, зниження рівня нагромадження в суспільстві та втрата ним інвестиційного потенціалу, вилучення ресурсів з процесу суспільного відтворення, гальмування переходу до інноваційної моделі розвитку у зв'язку з недостатнім розвитком інвестування та неефективним відтворенням людського капіталу. Пропонується розробка комплексної програми протидії шахрайству як загрози економічній безпеці підприємництва в Україні.

Ключові слова: безпека підприємництва, детінізація економіки, фінансове шахрайство, ринкова економіка, економічні злочини.

Л.Р. Руснак,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЕУ, г. Черновцы

МОШЕННИЧЕСТВО КАК УГРОЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье рассматриваются подходы к определению безопасности предпринимательства в целом и выделения мошенничества как одной из важных угроз экономической безопасности Украины. Определены основные системные последствия тенизации в экономической сфере, а